Riktlinjer för användning av artificiell intelligens i undervisning och lärande inom den grundläggande utbildningen och gymnasiet i Malax kommun

1. Allmänt om artificiell intelligens (AI)

1.1 Vad är AI?

Artificiell intelligens (AI) är ett samlingsbegrepp som syftar på ett antal olika tekniker som gör att datorer bearbetar data på ett till synes intelligent sätt. Det kan handla om att förstå språk, känna igen ansikten på bilder, spela spel eller ge förslag på vad man vill titta på eller lyssna på.

AI-system är datorprogram som kan fortsätta lära sig även efter att de börjat användas. De tar emot information, analyserar den och bestämmer vad de ska göra. Det kan handla om att ge ett förslag, gissa något eller fatta ett beslut. AI kan påverka både saker i verkligheten, som robotar eller bilar, och saker på en skärm, som spel eller program. De fungerar genom att räkna ut vilket svar som verkar mest sannolikt utifrån den data de har tränats på.
AI är inte felfritt! Om den tränats på dåliga eller snedvridna data kan resultaten bli felaktiga. AI kan förstärka stereotyper eller till och med hitta på saker som inte stämmer. Därför ska man aldrig lita helt på AI utan alltid använd eget omdöme.

För att AI ska skapa något behöver den en instruktion, som kallas en prompt. En prompt är helt enkelt en fråga eller uppmaning som skrivs till AI:n, så att den kan ge ett svar, skapa en text eller utföra en uppgift. Det som AI:n ger tillbaka beror helt på hur man formulerar en prompt. Att skriva bra promptar är som att ha en dialog – ungefär som att chatta. Om resultatet inte blir som man önskat kan man be AI:n att förbättra eller ändra det. Det är viktigt att öva på att skriva tydliga och effektiva promptar. Det är en färdighet som gör stor skillnad för hur bra AI:n fungerar.

AI-verktyg (till exempel Microsoft Copilot och Duck AI) är AI-system.

1.2. Utgångspunkter för användning av AI inom bildningen i Malax kommun

Personal, elever och studerande uppmuntras till aktiv användning av ny teknik och artificiell intelligens. En aktiv och pedagogiskt motiverad användning av ny teknik och AI inom undervisningen förutsätter att man medvetet följer juridiska regler och etiska principer för sådan användning.

2. Rekommendationer för lärare och personal

Användning av AI-verktyg är enligt Malax kommuns rutin tillåtet som stöd för undervisning och lärande. Lärare har rätt att begränsa användningen av AI-verktyg. Läraren ska ge elever och studerande tydlig information om principerna för användningen av AI-verktyg. I de fall användningen av AI-verktyg är tillåtet ska läraren be eleverna/studerande beskriva hur de har använt AI i en uppgift.

2.1 Artificiell intelligens inom bildningen i Malax kommun

För personalen gäller på ett övergripande plan de styrdokument och instruktioner som Malax kommun har publicerat på sitt intranät. Kommunens AI-rekommendationer utarbetas för tillfället.

2.2 Etik, transparens, skydd för personuppgifter, konfidentiell information, upphovsrättsligt skyddat material och miljö

Det är varje lärares ansvar att undervisa elever om vikten av att använda AI på ett etiskt och ansvarsfullt sätt. Elever och studerande ska få vägledning som passar deras ålder om fördelar, nackdelar, möjligheter och risker med AI. Det handlar bland annat om:

- **Etik:** AI-verktyg ska användas ansvarsfullt och etiskt.
- **Transparens:** det ska framgå när AI har använts, i enlighet med lärarens anvisningar och gällande praxis.
- **Skydd av personuppgifter:** Personuppgifter får inte matas in i AI-verktyg som inte är godkända av kommunen.
- **Konfidentiell information:** Får endast hanteras i av kommunen godkända och skyddade miljöer.
- **Upphovsrätt:** Upphovsrättsligt skyddat material ska som huvudregel inte matas in i AI-verktyg. I undantagsfall får det endast ske vid tydligt pedagogiskt eller verksamhetsmässigt behov och när användningen är förenlig med upphovsrätten, till exempel för eget material, material med tillstånd eller öppna licenser. Användningen ska ske i av kommunen godkända verktyg och med iakttagen försiktighet så att upphovsrätten respekteras.
- **Miljö:** I skolans arbete med hållbar utveckling ingår att använda digitala verktyg, inklusive AI, på ett ansvarsfullt sätt. Användningen ska vara medveten och motiverad, med hänsyn till både lärande och resursförbrukning, och användas när det tillför ett tydligt pedagogiskt värde.

2.3 AI-verktyg för personal vid Malax kommun

Personal i Malax kommun kan i sitt arbete för tillfället använda Microsoft 365 Copilot som är en AI-assistent för att bl.a. få svar på frågor, generera innehåll och analysera data. Copilot får användas som stöd i arbetsuppgifter, till exempel för textbearbetning, planering och analys. Det är dock inte tillåtet att behandla personuppgifter eller konfidentiell information i verktyget (se anvisning för hantering av digital information).

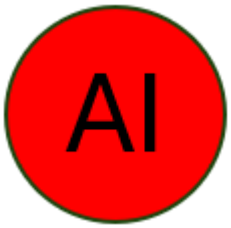
Listan över godkända AI-verktyg kan uppdateras. I undervisningen får lärare enligt kommunens rutin använda endast verktyg som är godkända av Malax kommun och tillgängliga för elever och studerande utan avgift, vilka inte heller kräver separat registrering på en extern tjänst.

Kommunens anvisning för hantering av digital information hittas på intranätet:
https://intra.malax.fi/assets/Sidor/1/14/Anvisning-for-hantering-av-digital-information.pdf

2.4 Trafikljusmodell

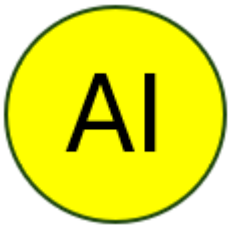
I undervisningen och framför allt när uppgifter ges till elever och studerande behöver läraren alltid vara tydlig med om och i så fall hur AI-verktyg får användas. För att skapa en gemensam förståelse och ett gemensamt sätt att kommunicera detta kan trafikljus användas för att göra det tydligt för eleverna och studerande:

Röd – AI är förbjudet

I den här uppgiften får inte AI användas alls. Man får bara använda egna kunskaper och färdigheter. Om AI används räknas det som fusk.

Gul – AI är tillåtet, men berätta hur

AI får användas i uppgiften, men man måste följa lärarens instruktioner och tydligt skriva hur man har använt AI. Man ska också granska och bedöma resultatet kritiskt. Om man inte berättar hur AI har använts räknas det som fusk.

Grön – AI ska användas, och berätta hur

I den här uppgiften är det ett krav att använda AI. Man ska följa lärarens instruktioner, beskriva hur man har använt AI och kritiskt utvärdera resultatet. Hur man använt AI är en del av bedömningen.

3. Rekommendationer för elever och gymnasiestuderande

Elever och studerande ansvarar alltid själva för innehållet i det material de skapar – oavsett om det är text, bild, ljud eller video. Om man använder AI-verktyg måste man alltid granska resultatet noggrant. AI får inte användas för att skapa ett färdigt inlämningsarbete som eleven lämnar in som sitt eget. AI kan däremot användas som stöd i arbetsprocessen, till exempel för att få idéer, strukturera innehåll eller förstå ett ämne. Det inlämnade arbetet ska i huvudsak vara elevens eget, och eleven ska kunna redogöra för och stå för innehållet. Material som har genererats av AI får inte presenteras som helt egen prestation. Om man använder AI i en uppgift ska man berätta tydligt hur man har gjort. Det innebär att man ska ange vilka verktyg som använts, hur de använts och varför. Observera att AI-verktyg i sig inte räknas som en källa.

Elever och studerande ska alltid följa lärarens instruktioner. Om läraren inte förbjuder AI, får AI användas som stöd i lärandet – men alltid med hänsyn till etik, transparens, skydd av personuppgifter, konfidentiell information och upphovsrätt.

3.1 Användning av AI-verktyg eller AI-genererat material på rätt sätt

Eleven eller studeranden ska:

- Kontrollera lärarens anvisningar för hur AI får användas i varje uppgift. Läraren ska tydligt förklara reglerna.
- Dokumentera användningen av AI när det är tillåtet. Skriva hur man har använt AI i sitt arbete.
- Aldrig låtsas att AI-material är eget arbete. Man får inte använda AI-genererade bilder eller texter och påstå att man själv har gjort dem.
- Normalt använda AI för översättning för eget bruk, men i språkundervisning kan andra regler gälla.

- Normalt använda stavnings- och grammatikkontroll i textprogram, men även här kan språkundervisning ha särskilda regler.
- Aldrig mata in personuppgifter, konfidentiell information eller upphovsrättsskyddat material i AI-tjänster.
- I årskurserna 1–6 ligger fokus på att förstå vad AI är och att träna kritisk förmåga (integritet, källkritik). Användningen av AI ska anpassas till elevernas ålder.

Grundregeln om man använder AI-verktyg är att man alltid ska berätta hur verktyget har använts. Om AI har använts som hjälp för att svara på en övnings- eller examinationsuppgift ska det i arbetet förklaras på vilket sätt AI använts.

Generativa AI-verktyg är inte en källa eller upphovsman. Man ska alltid ange referenser för allt som inte är ens egna tankar. Man kan inte citera text som AI, till exempel Copilot, har skapat och man kan inte hänvisa till Copilot som en källa, eftersom man inte kan kontrollera texten i efterhand. Därför ska man sträva efter att hitta en originalkälla att hänvisa till. Viktigt att minnas att referenser som AI ger kan vara påhittade, så kontrollera alltid att de finns och är korrekta.

Om man översätter ett citat med ett AI-verktyg ska man skriva att det är ett citat, att det är översatt och att översättningen är gjord med hjälp av verktyget men kontrollerad av skribenten.

3.2 Fusk med hjälp av AI

Om text-, bild-, ljud- eller videomaterial som skapats av AI presenteras som om det skulle vara producerat av eleven eller gymnasiestuderanden själv är det fusk på motsvarande sätt som plagiering.

3.3 Godkända AI-verktyg för elever och studerande i Malax kommun

- Från åk 1 kan Larabot användas
    - **Larabot.se** är en lösning stött av Innovasjon Norge som ger tillgång till artificiell intelligens (AI) speciellt utformad för elever och lärare i skolan. Tjänsten är utformad och utvecklad med fokus på sekretess och säkerhet. Elever och lärare kan genom tjänsten föra interaktiva samtal med AI via en mängd anpassade chattrobotar.

- Från åk 7 då eleven fyllt 13 år kan Microsoft Copilot och Duck.AI användas.
    - **Microsoft Copilot** finns tillgänglig i M365 Online, Teams och M365-appen. Copilot är en AI-assistent för att bl.a. få svar på frågor, generera innehåll och analysera data.
    - **Duck.AI** (https://duck.ai/) är en generativ AI-tjänst som är gratis kan användas då den inte kräver inloggning och behandlar användardata med begränsad lagring enligt leverantörens villkor. Användaren behöver inte logga in och chattar hålls privata, sparade på användarens egen enhet. Chattarna anonymiseras och används inte för att träna upp AI-modeller.

AI-funktioner i befintliga e-läromedel

I skolans undervisning används olika elektroniska läromedel från olika förlag och tjänsteleverantörer. AI-verktyg som finns eller kommer att finnas tillgängliga som en del av dessa elektroniska läromedel kan användas enligt instruktionerna i läromedlet och lärarens anvisningar.

Godkänd i bildningsnämnden 9.6.2026